

Talabalarni o‘quv faoliyatini baholashda psixologik hususiyatlarning o‘rni

Rajabova Zamira Ravshanbekovna Urganch davlat universiteti pedagogika fakulteti 212- guruh “Pedagogika va psixologiya” yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: O‘quvchilarning psixologik xususiyatlari ularning faoliyatini rivojlantirishda juda muhimdir. Psixologik xususiyatlar talabaning motivatsiyasi, e‘tibori, o‘ziga ishonchi va stressni boshqarish kabi omillarga ta’sir qilishi mumkin. Shu bois talabaning muvaffaqiyatini baholashda uning nafaqat o‘quv qobiliyatiga, balki psixologik holatiga ham e‘tibor qaratish lozim. Ushbu maqolada Talabalarni o‘quv faoliyatini baholashda psixologik hususiyatlarning o‘rni haqida ilmiy tadqiqot natijalari tadqiq etilgan.

Kalit so‘zlar: talabalarning motivatsiyasi, dikkati, zehni va jismoniy kuchlari, o‘z-o‘zini baho berish, psixologik o‘zgaruvchanlik.

Аннотация: Психологические особенности студентов имеют большое значение в развитии их деятельности. Психологические характеристики могут повлиять на мотивацию, сосредоточенность, уверенность в себе и управление стрессом учащегося. Поэтому при оценке успеваемости студента необходимо обращать внимание не только на его академические способности, но и на его психологическое состояние. В данной статье рассматриваются результаты научных исследований о роли психологических особенностей в оценке учебной деятельности студентов.

Ключевые слова: мотивация студентов, внимание, умственные и физические силы, самооценка, психологическая вариативность.

Abstract: Psychological characteristics of students are very important in the development of their activities. Psychological characteristics can affect a student's motivation, focus, self-confidence, and stress management. Therefore, when assessing the student's success, it is necessary to pay attention not only to his academic ability, but also to his psychological state. This article examines the results of scientific research on the role of psychological characteristics in the evaluation of students' educational activities.

Key words: students' motivation, attention, mental and physical strength, self-assessment, psychological variability.

Kirish: O'quvchilarning muvaffaqiyatini ta'minlashda psixologik yordam va yo'l-yo'riq muhim o'rin tutadi. Talabalarning motivatsiyasini oshirish, stressni engishga yordam berish va o'ziga ishonchini mustahkamlash uchun tegishli strategiyalarni ishlab chiqish kerak. Bundan tashqari, talabalarning hissiy ehtiyojlarini hisobga olish va ularning ruhiy salomatligini himoya qilish kerak.

Natijada, psixologik xususiyatlarni baholash va shunga ko'ra ehtiyot choralarini ko'rish nafaqat talabalarning o'quv muvaffaqiyatlarini oshiradi, balki ularning umumiy farovonligini ham qo'llab-quvvatlaydi. O'quvchilarning psixologik xususiyatlari ularning faoliyatini rivojlantirishda juda muhimdir. Ma'lumki, psixologik omillar, ayniqsa motivatsiya, diqqat, xotira, o'quv strategiyalari va stressni boshqarish talabalarning o'quv muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi. Shuning uchun o'quvchilarning psixologik holatini tushunish va qo'llab-quvvatlash uchun psixologlar yoki maslahatchilar bilan hamkorlik qilish muhimdir. Bundan tashqari, o'qituvchilar talabalarning psixologik ehtiyojlariga sezgir bo'lishi va tegishli yordam ko'rsatishi kerak. O'quvchilar faoliyatini rivojlantirishda psixologik jihatlar juda muhim o'rin tutadi. Shu bois bu boradagi ilmiy izlanishlar psixolog va pedagoglar uchun katta ahamiyatga ega.

Ko'pgina ilmiy maqolalarda talabalar muvaffaqiyatiga ta'sir qiluvchi turli xil psixologik omillarga e'tibor qaratiladi. Masalan, motivatsiya, o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlari, stressni boshqarish va o'z-o'zini hurmat qilish kabi xususiyatlarning o'quv jarayoniga ta'siri bo'yicha tadqiqotlar juda qimmatlidir.

Bunday tadqiqot natijalari ta'lim tizimini yanada samaraliroq qilish va o'quvchilarning muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradigan strategiyalarni ishlab chiqish uchun muhim maslahatlar berishi mumkin. Shu bois, bu sohada psixologlar va pedagoglarning hamkorligi orqali ko'proq ish olib borish zarur.

Asosiy qism: Talabalarni o'quv faoliyatini baholashda psixologik hususiyatlarning o'rni hayoti boyicha juda muhimdir. Psixologik hususiyatlar, bir kishining davranishini, motivatsiyasini, fikr-mulohazalarini va o'zini o'rganish qobiliyatlarini tasdirlaydi. Bu hususiyatlar talabalarning akademik muvaffaqiyati va umumiy rivojlanishiga ko'rsatilgan ta'sirni aks ettiradi. Psixologik hususiyatlar talabalarning darslarda qatnashishi, vazifalarni bajarishi va o'qituvchilar bilan aloqalarini tuzishda katta rolini o'ynaydi. Masalan, motivatsiya talabalarning



o‘zlashtirilishi kerak bo‘lgan yoki yomon darsni tahlil etish uchun zarur bo‘ladi. O‘zlashtirilganlik talabning maslahatchilik qobiliyati va maslahatchilikni qabul qilishi uchun muhimdir. Boshqa psixologik hususiyatlardan biri ham zamonaviy ta‘limga mos keladigan ma‘lumotlarni amaliy ravishda ikki soat miqdorida saqlab turishi va bitta darsda bir necha mavzuni birga ta‘lim etishga imkon beruvchi “kallavi” xarakterdir. Bunday psixologik hususiyatlarni tushuntirib chiqarib, ularni rivojlantirib borish talabalarga yordam berishi mumkin. Psixologik maslahatchilar va pedagoglar bu hususiyatlarni aniqlayib chiqarish uchun sinovlardan foydalanadilar va keyinchalik bu ma‘lumotlarga asoslangan individual yondashuvlar tavsiya etadilar. Bundan tashqari, talabalarga psixologik tajribalarining tasirini hisobga oladigan dars usullari va metodlari ham juda muhimdir. Misol uchun, guruh ishlarining amaliy ko‘rinishda hisobga olinishi yoki ilmiy maqolalar yozilishi lozimligi talab etilgan bilimlarni amaliy ko‘rinishda tatbiq etishga imkon beradi. Jamiyatning rivojlanib borishi bilan birgalikda, talabalarining psixologik hususiyatlari ham rivojlantirilishi lozimdir. Bu esa faqatgina ularning akademik muvaffaqiyati uchun emas balki umumiy hayotlarida muvaffaqiyatga ishonchlili ravoq beradi.

Muhokama: Masalan, Institutda o‘qish jarayonida turli kurslar turli muammolarni hal qiladi. Birinchi kursda sobiq abituriyentni kollektiv hayotning talabalar shakllari bilan tanishtirish vazifalari turibdi: birinchi kurs talabasi o‘z rollariga tabaqalashtirilgan yondashuvga ega emas. Ikkinchi kurs-bu talabalarining eng qizg‘in o‘quv faoliyati davri. Ta‘limning barcha shakllari ikkinchi kurs talabalarini hayotiga intensiv ravishda kiritilgan. Talabalar umumiy ta‘lim olishadi, ularning keng madaniy talablari va ehtiyojlari shakllanadi. Muayyan muhitga moslashish jarayoni asosan yakunlandi. Uchinchi kurs-ixtisoslashuvning boshlanishi, talabalarining kasbiy manfaatlarini yanada rivojlantirish va chuqurlashtirishning aksi sifatida ilmiy ishlarga qiziqishni kuchaytirish. Ixtisoslashuvga shoshilinch ehtiyoj (institutda shaxsni shakllantirish shakllari asosiy xususiyatlarda ixtisoslashuv omili bilan belgilanadi) ko‘pincha shaxsning ko‘p qirrali manfaatlari sohasining torayishiga olib keladi. To‘rtinchi kurs-institutni yaqinda tugatish istiqbolik kelajakdagi faoliyat turiga aniq amaliy munosabatlarni shakllantiradi. Moddiy va oilaviy ahvol, ish joyi va boshqalar bilan bog‘liq yangi, tobora dolzarb bo‘lib borayotgan qadriyatlar namoyon bo‘ladi. Talabalar asta-sekin institutning kollektiv hayot shakllaridan uzoqlashmoqdalar. Talabaning bilim faoliyati uchun estetik jihat

katta ahamiyatga ega bo‘lib, u ushbu faoliyatga ma'lum bir yo‘nalish beradi, qiziqishlarning rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Kognitiv faoliyat, qiziquvchanlik va estetik tarbiya bir-biri bilan uzviy bog‘liqdir. Kognitiv faoliyatning estetik mazmuni turli xil ijtimoiy tuzilmalar va qiziqishlar bosimi ostida biroz zaiflashadi. Kognitiv faoliyatning samaradorligi ma'lum pedagogik sharoitlar orqali ta'minlanishi mumkin, bu orqali biz o‘quv jarayonidagi o‘zaro bog‘liq choratadbirlar majmuini tushunamiz, bu esa talabalarning axborot bilan ijodiy aloqada bo‘lishga tayyorligini ta'minlaydi. Psixologik xususiyatlar talabalarning o‘z faoliyatini amalga oshirishdagi akademik muvaffaqiyatiga ta’sir qiluvchi muhim omillardir. Bu jihatlar talabaning motivatsiyasi, o‘zini o‘zi boshqarishi, stressni boshqarish qobiliyatlari va hissiy intellekt kabi sohalarni o‘z ichiga oladi. Bu omillarning barchasi o‘quvchining ta’lim jarayonidagi faoliyatiga katta ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Motivatsiya, avvalo, talabaning o‘qishga, o‘z oldiga qo‘ygan maqsadiga erishishga intilishini bildiradi. Motivatsiyalangan talaba ko‘proq harakat qilish orqali muvaffaqiyatga erishish ehtimolini oshiradi. Motivatsiyadan tashqari, o‘z-o‘zini tarbiyalash ham muhim omil hisoblanadi. Intizomli talaba o‘z vaqtini samaraliroq boshqaradi va diqqatini o‘qishga qarata oladi.

Stressni boshqarish qobiliyatlari ham talabaning muvaffaqiyatiga ta’sir qiluvchi muhim omil hisoblanadi. Mashg‘ulot jadvallari va imtihondagi stress kabi vaziyatlarga dosh bera oladigan talaba yanada sog‘lom o‘qishi va samaradorligini oshirishi mumkin. Bundan tashqari, hissiy intellekt ham muhim psixologik xususiyatdir. Yuqori hissiy intellektga ega bo‘lgan talaba o‘z his-tuyg‘ularini nazorat ostida ushlab turishi va ijtimoiy munosabatlarda muvaffaqiyatli bo‘lishi mumkin.

Ushbu psixologik xususiyatlarni baholash talabalarning akademik muvaffaqiyatini tushunish va yaxshilash uchun muhimdir. Ushbu omillarni hisobga olgan holda o‘qituvchilar va rahbar mutaxassislar tomonidan individual yordam ko‘rsatish talabalarga o‘zlarining to‘liq imkoniyatlarini ochishga yordam beradi. Binobarin, psixologlarning ana shu jihatlariga baho berib, ta’lim jarayoniga hissa qo‘shishi katta ahamiyatga ega.

Talabalarni o‘quv faoliyatini baholashda psixologik hususiyatlarning o‘rni juda muhimdir. Psixologik hususiyatlar, talabalarning motivatsiyasini, diqqat vaqti, muhokama qobiliyati va o‘zbelgilash qobiliyatlari kabi tajribalariga ta’sir qiladi. Bu



hususiyatlar o'quv muhitida talabalar uchun muhimdir, chunki ularning o'zlarini rivojlantirish va o'rganish ko'nikmalarini belgilaydi.

Psixologik hususiyatlar baholanishi jarayonida, talabalarning o'zlarini tahlil qilish va ularning qanday rivojlanishlari kerakligi haqida ma'lumotga ega bo'ladi. Bu tahlil asosida, muallimlar talabalarga maslahat berish va ularni yaxshi ko'maklash uchun yordam beradilar.

Psixologik hususiyatlarni baholash orqali, talabalar o'zlarining kuchli va kamchiliklari haqida ma'lumotga ega bo'lishadi. Bu esa ularning o'zlarini rivojlantirish uchun kerakli maslahat va yo'l yo'naltirishni aniqlashda juda foydali bo'ladi. O'quvchilarning psixologik xususiyatlari ularning faoliyatini rivojlantirishda juda muhimdir. Psixologik xususiyatlar o'quvchining motivatsiyasi, e'tibori, o'ziga ishonchi, stressni boshqarish kabi omillarni o'z ichiga oladi. Bu xususiyatlarni baholash o'quvchining muvaffaqiyat va rivojlanish salohiyatini aniqlashga yordam beradi.

Misol uchun, agar talabaning motivatsiyasi past bo'lsa, buni aniqlash va yordam berish muhimdir. Xuddi shunday, agar talaba yuqori darajadagi stressni boshdan kechirayotgani aniqlansa, ushbu vaziyatni hal qilish uchun tegishli strategiyalar ishlab chiqilishi kerak. Psixologik jihatlarni to'g'ri baholash o'qituvchilarga individual ta'lim dasturlarini yaratishda yordam beradi va har bir o'quvchining imkoniyatlarini maksimal darajada oshirish uchun zarur yordam beradi. Shuning uchun ta'limda psixologik jihatlarning o'rni juda muhim va e'tiborga olinishi kerak.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish mmkinki Talabalarni o'quv faoliyatini baholashda psixologik hususiyatlarning o'rni va ahamiyati juda katta. Psixologik hususiyatlar, talabaning motivatsiyasi, muvaffaqiyatga erishishga bo'lgan ishtiyoqi, stress bilan boshlashga tayyorgarlik darajasi va umumiy maqsadlarga yo'naltirilishi bilan bog'liq bo'ladi.

Mening fikrimcha, psixologik hususiyatlarning o'rni talabalar orasidagi aloqani tuzishda va o'z-o'zini rivojlantirishda juda muhimdir. Masalan, o'quvchilarning o'z-ahvoli va o'z-o'ziga nisbatan qaror qilishi, maslahat so'rash qobiliyati, qattiq ish bilish va qator boshqa hususiyatlar talabalarning o'quv faoliyatini samarali amalga oshirishga yordam beradi.

Psixologik hususiyatlar bilan birga ta'lim jarayonining tashqi ta'siri ham katta ahamiyatga ega. Masalan, talabalarning motivatsiyasini yuqori tutish uchun onlayn darslardagi interaktivlikni ko'paytirish, guruh ichida hamkorlikni rivojlantirish va maqsadlarga yo'naltiruvchi topshiriqlar berish kabi usullar foydalaniladi.

Bularning yanada rivojlanishi uchun konferensiyalar, seminarlar va mashvaratlar orqali talabalar bilan maslahatlashganda ularning psixologik holatlari haqida to'liq tushunchaga ega bo'ladi va ularning muammolari hal etilishi uchun yordam berishi mumkin bo'ladi.

Psixologik hususiyatlar talabalarning o'quv jarayonini tahlil qilishda va ularning rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Bu sababli, psixologik maslahatlarni hal etish uchun ma'raka tufayli yordam beruvchi mutaxassislar bilan hamkorlik qilish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Stolyarenko L.D. Psixologiya asoslari. - R/naD .: Feniks, 1997. -736-bet. «Iqtisodiyot va jamiyat» No 2(105) 2023 www.iupr.ru 268
2. Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya: o'rganish. pedagogika fakulteti talabalari uchun. Va psixolog. yo'nalishi va maxsus - M.: Logos, 2000. - B. 384.
3. Ananyev B.G. Talabalik yoshi psixofiziologiyasi haqida / Zamonaviy Oliy ta'limning psixologik-pedagogik muammolari / Ed. B.G. Ananyeva, N.V. Kuzmina. — jild. 2. - L.: Leningrad davlat universiteti, 1974. - B. 3-15.
4. Vygotskiy L.S. To'plam Op. 6 jildda / Ed. A.M. Matyushkina. - M.: Pedagogika, 1982-1984 yillar. - T. 3. - B. 673.
5. Ilyin V.S. O'qituvchilar malakasini oshirishda izchillikni oshirish to'g'risida maktabda ishlash uchun talabalar / Umumiy ta'limning zamonaviy muammolari Maktablar va o'qituvchilar tayyorlash muammolari: Sat. ilmiy tr.APN SSSR umumiy pedagogika ilmiy-tadqiqot instituti. - M., 1978.
- 6.S. To'ychiyeva. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya (o'quv-metodik qo'llanma). TDPU,- T.: - 2004.
- 7.E. G'oziyev. Psixologiya. Darslik. «O'qituvchi» nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent. -2008.